
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עיונים במילון לשון המקרא ולשון חז"ל - 25309

תאריך עדכון אחרון 06-03-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): יוחנן ברויאר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yochanan.breuer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ב 12-13

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

מטרת הקורס היא הדגמת המעברים הטיפוסיים שהתחוללו בתחום אוצר המלים בין תקופת המקרא לתקופת חז"ל. לצורך זה ייבחנו בעיון מספר לא גדול של מלים המשקפות תהליכים אופייניים. אחת המגמות העיקריות של הקורס היא תיאור השפעתם של שינויים בתחום ההגה, הצורות והתחביר על שינויים בתחום אוצר המלים והסמנטיקה.

מטרות הקורס:

להכיר את השינויים העיקריים בתחום המילון שחלו במעבר מלשון המקרא אל לשון חז"ל.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח את מרכיבי המשמעות של כל מילה ולדעת לאפיין שינויים סמנטיים שחלו בה במשך התקופות.

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: דיון במילים נבחרות בהשתתפות התלמידים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא

לשון המקרא ולשון חז"ל
תולדות המילונות העברית

2. תהליכים אופייניים למעבר מלשון המקרא ללשון חז"ל:

מילים שמקורן במדרש

השפעת הארמית:

חדירת מילה ארמית

היעלמות היסוד העברי

היעלמות היסוד הארמי

שינוי בהוראת המילה העברית לקודש או להלכה

התרוקנות תפקידם של צורנים דקדוקיים

3. מילים מסוימות

המרכיבים הסמנטיים ושינויים במעבר בין התקופות

חומר חובה לקריאה:

הכנת המילים הנידונות לפי ספרי העזר.

חומר לקריאה נוספת:

מילונים

- א' אבן שושן, המילון החדש, ירושלים תשכ"ו-תש"ל
א' בן-יהודה, מלון הלשון העברית הישנה והחדשה, ירושלים 1908 1958
מ' מורשת, לקסיקון הפועל שנתחדש בלשון התנאים, רמת-גן תשמ"א
ח"י קאהוט, ספר ערוך השלם, וינה 1878-1892
W. Baumgartner, Hebräisches und Aramäisches Lexicon zum Alten Testament, Leiden 1967
F. Brown, S. R. Driver, C.A. Briggs, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1906
M. Jastrow, A Dictionary of the Targumim, the Talmud Babli and Yerushalmi and Midrashic Literature, New-York 1903
L. Köhler & W. Baumgartner, Lexicon in Veteris Testamenti Libros, Leiden 1953

קונקורדנציות

- א' אבן-שושן, קונקורדנציה חדשה לתורה נביאים וכתובים, ירושלים 1977 1980
ש' מאנדלקרן, קונקורדנציה לתנ"ך, ירושלים ותל אביב תשל"ח
ח"א קוסובסקי, אוצר לשון המשנה, ירושלים תשט"ז
מ' קוסובסקי, אוצר לשון תלמוד ירושלמי, ירושלים תש"ם -
ח"י קוסובסקי, אוצר לשון התלמוד, ירושלים תשי"ד-תשמ"ג

ספרי דקדוק

- י' בלאו, תורת ההגה והצורות, תל אביב תשל"ב
ג' ברגסטרסר, דקדוק הלשון העברית (תרגם מ' בן-אשר), ירושלים תשל"ב
ג' הנמן, תורת הצורות של לשון המשנה, על פי מסורת כתב-יד פרמה (דה-רוסי 138), תל אביב תש"ם
צ' הר זהב, דקדוק הלשון העברית, תל אביב תשי"א-תשט"ו
מ"צ סגל, דקדוק לשון המשנה, תל אביב תרצ"ו
מ"ב שניידר, תורת הלשון בהתפתחותה, וילנה תרפ"ג-תרפ"ד
H. Bauer & P. Leander, Historische Grammatik der Hebräischen Sprache des Alten Testamentes, Halle 1922
Gesenius' Hebrew Grammar (ed. A.E. Cowley), Oxford 1910
P. Joüon & T. Muraoka, A Grammar of Biblical Hebrew, Roma 1991

ספרי עזר

א' בנדיד, לשון מקרא ולשון חכמים, תל-אביב תשכ"ז-תשל"א
 א' הורביץ, בין לשון ללשון, ירושלים תשל"ב
 נ"ה טור סיני, הלשון והספר, ירושלים תשי"ד-תשט"ז
 ח' ילון, פרקי לשון, ירושלים תשל"א
 ערכי המילון החדש ללשון חז"ל, כרך א (בעריכת י' קוטשר), רמת גן תשל"ב; כרך ב (בעריכת מ"צ קדרי), רמת גן תשל"ד
 גד-בן עמי צרפתי, העברית בראי הסמנטיקה, ירושלים: האקדמיה ללשון העברית, תשס"א
 קובץ מאמרים בלשון חז"ל, בעריכת משה בר-אשר, חלק א, ירושלים תשל"ב; חלק ב, ירושלים תש"ם
 י' קוטשר, מחקרים בעברית ובארמית, ירושלים תשל"ז
 י' קוטשר, מלים ותולדותיהן, ירושלים תשכ"א
 E.Y. Kutscher, A History of the Hebrew Language, Jerusalem 1982
 גד-בן עמי צרפתי, העברית בראי הסמנטיקה, ירושלים: האקדמיה ללשון העברית, תשס"א
 י' קוטשר, מלים ותולדותיהן, ירושלים תשכ"א

מאמרים

אהרן קולר, "לבוא ולהיכנס: היבטים סינכרוניים ודיאכרוניים בסמנטיקה של הפועל לבוא בעברית העתיקה", לשוננו עה (תשע"ג), עמ' 149-164
 גב"ע צרפתי, עיונים בסמנטיקה של לשון חז"ל ובדרשותיהם, לשוננו כט 238-244; ל 29-40.
 אנציקלופדיה מקראית, ערך 'מלים בודדות' ו'מלים זרות'.
 רס"ג, כתאב אלסבעין לפט"ה (נ' אלוני, ספר זיכרון לכבוד גולדציהר, ב, ירושלים תשי"ח, עמ' 1-47

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
 הרצאה 0 %
 השתתפות 30 %
 הגשת עבודה 70 %
 הגשת תרגילים 0 %
 הגשת דו"חות 0 %
 פרויקט מחקר 0 %
 בחנים 0 %
 אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: